

Nr 696

Av herr Ståhl, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om
anslag till Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget
Atomenergi.

I årets statsverksproposition, bilaga 12: Handelsdepartementet, lämnar föredragande statsrådet under avsnitt F. Atomenergiverksamhet det intressanta och ur alla synpunkter glädjande meddelandet (s. 100 ff.) att under år 1966 av regeringen träffats ett leveransavtal med Amerikas förenta stater beträffande anrikat uran för civila ändamål omspännande en period av inte mindre än trettio år. Härigenom skapas äntligen praktiska möjligheter till kommersiell produktion i större skala av elkraft, alternativt värme. Att det är enskilda initiativ, närmast i det påbörjade stora Oskarshamnskraftverket, som drivit fram detta avtal, förminskar på intet sätt dess värde. Vi kan nu se fram emot helt nya resurser att med mer ändamålsenliga metoder än fortsatt exploaterande av våra alltmer knappa reserver av vattenkraft tillgodose den år från år stigande efterfrågan på elkraft.

Det kan med fog sägas, att mot bakgrunden av våra onekligen nedslående erfarenheter av de mångåriga och enormt kostnadskrävande men ändå valhänta försöken att bygga upp en inhemsk kraftproduktion, baserad på naturligt uran och tungt vatten, detta steg borde ha tagits för flera år sedan, särskilt som en sådan ändrad inriktning starkt framhållits från oppositionshåll i riksdagsdebatterna under senare år. Bättre sent än aldrig heter det, och ordspråket kan tillämpas även här. Rätt utnyttjat bör detta avtal ge oss möjligheter att inom överskådlig tid återvinna det handikapp som regeringens, särskilt det ansvariga statsrådets, tveksamhet och dröjande på detta viktiga område skapat. Man vill uttala den livliga förhoppningen, att de enskilda kraftproducentföretagen även i fortsättningen skall fullfölja den förutseende och samhällsnyttiga linje beträffande den svenska elkraftproduktionen, som inletts med påbörjandet av Oskarshamnverket, detta så mycket mer som ett svenskt företag — ASEA — står som konstruktör av och huvudentreprenör för denna betydande anläggning. Även här öppnar sig nya perspektiv för svensk teknik och produktion.

I och med denna kursomläggning i den svenska atomenergipolitiken är det för var och en uppenbart, att den s. k. svenska eller blå-gula linjen, baserad på naturligt uran och tungt vatten, kommer att erhålla utomordent-

ligt ringa praktisk betydelse. Detta framgår också, ehuru inte direkt ut-sagt, av det i år presenterade budgetförslaget. Icke desto mindre visar före-dragande statsrådet motvilja inför tanken att dra konsekvenserna av den nya linje, som han själv nu nödgats slå in på. Detta gäller såväl anslags-posterna till AB Atomenergi som ställningstagandet till fortsatt drift vid uranverket i Ranstad. I båda dessa företag kan utan skadeverkningar in-besparas betydande belopp, särskilt ett budgetår som 1967/68 med dess ekonomiska knapphet på praktiskt taget alla områden. Därtill kommer de riktiga ekonomiska resurser som ställs till förfogande för det nu under byggnad varande Marvikenverket, vars framtid är ungefär lika oviss nu som vid tidpunkten för förra årets riksdagsdebatt. I det följande skall endast dessa tre anslagsposter något närmare belysas.

Beträffande punkten atomenergiverksamhet inom AB Atomenergi före-slås för budgetåret 1967/68 ett reservationsanslag av 92 miljoner kronor. Det är känt att under en följd av år allvarlig kritik riktats såväl av expertis inom bolagets egen styrelse som från utomstående sakkunniga mot den alltför splittrade och vittförgrenade verksamhet som bolaget bedrivit. Kri-tiken har sökt uppnå en uppstramning och koncentration av bolagets verk-samhet på vissa väsentliga arbetsuppgifter, som skulle kunna bli till konstruktiv nytta för den fredliga atomenergiens utnyttjande i vårt land. Av såväl bolagets petita som infordrade remissyttranden synes med full klarhet framgå, att man inte heller nu står inför någon verklig ansträng-ning i detta syfte. Detsamma gäller utgifterna för administration och ser-vice, som också underkastats allvarlig kritik men inte heller ännu lett till åsyftat resultat. Enda utvägen att i dessa viktiga avseenden åvägabrinda en ändring synes vara att genom prutningar på anslagsbeloppet framtvinga en omläggning till sundare ekonomisk planering inom företaget. I detta avseende föreslås därför en krympning av anslaget med 7 milj. kr.

Vad här sagts om det expansiva draget i bolagets utgiftspolitik gäller även bolagets inkomstsida, på vilken redovisas summa 8,5 milj. kr. Detta belopp måste betecknas som påfallande anspråkslöst, särskilt som bola-get nu under många år borde ha förvärvat tillräcklig erfarenhet och insikt inom reaktorområdet för att i nämnvärd grad bidra till företagets finan-siering. Det har också vid olika tillfällen av initierade bedömare understru-kits, att en mer insiktsfull företagsledning kunde ha ingivit köparna av bolagets tjänster en högre grad av förtroende, vilket i sin tur skulle ha tillfört företaget inkomster av betydelse. Uppdrag av större vikt och värde måste stå som en prioriterad målsättning för den fortsatta verksamheten. Metoderna att uppnå detta mål skall emellertid inte här närmare disku-teras. Även i detta avseende synes för uppnående av en snar förbättring nödvändigt att upptaga inkomstposten med ett högre belopp än som skett i propositionen. Vi föreslår den relativt blygsamma höjningen 3 milj. kr. Anslaget till AB Atomenergi bör i enlighet med dessa båda yrkanden sän-kas från 92 till 82 milj. kr.

Beträffande uranverket vid Ranstad har meningarna bland remissinstanserna varit mycket delade. Det står emellertid klart att då Sverige nu definitivt övergår till kraftproduktion enligt lättvattenlinjen det naturliga uranet under överskådlig framtid kommer att få nämnvärd betydelse endast för experiment och försöksverksamhet. För egentlig produktion i stor skala blir vi hänvisade till från utlandet enligt det nyligen ingångna avtalet importerat anrikat uran. Ett anrikningsverk kan ju på teknikens nuvarande stadium inte tänkas bli uppfört i Sverige. Mot denna bakgrund har Ranstadsverkets betydelse för atomkraftens utnyttjande blivit allt mindre. Man kan beklaga att det vid tillkomsten kom att invagga många anställda och andra i förhoppningar, som snart skulle visa sig alltför löst grundade. Emellertid blir dessa förhoppningar inte mer realistiska därför att man förlänger Ranstadsverkets artificiella tillvaro. Beträffande det förflugna projektet att där uppföra ett stort byggnadsmaterialverk för exploatering av skifferfyndigheterna på platsen kan dessa knappast sägas vara mer realistiska än hoppet om ett lönsamt uranverk. Redan nödvändigheten att ytterligare investera och förränta initialanläggningar för inemot 100 milj. kr. säger i denna del tillräckligt om framtidsutsikterna.

Ett direkt stopp vid Ranstad synes emellertid med hänsyn till de anställda och deras familjer inte kunna genomföras. En viss avvecklingsperiod blir erforderlig. I enlighet härmed föreslås att anslaget till fortsatt drift vid Ranstad sättes till 3,5 milj. kr.

Vad slutligen beträffar de ytterligare kostnader som anvisas för de fortsatta arbetena på Marvikenanläggningen har dessa arbeten nu fortskridit så långt, att någon återvändo eller ändring inte på allvar numera kan diskuteras. Som formellt lån samt bidrag anvisas härtill på kapitalbudgeten sammanlagt 58,3 milj. kr. Av större intresse är att anslaget till vattenfallsverket minskas med 15 milj. kr. »genom att senarelägga vissa leveranser av tungt vatten». Eftersom Marvikenanläggningen är planerad att igångköras under budgetåret efter det nästkommande, någon gång 1968/69, är uppenbarligen avsikten att använda det här ifrågakommande beloppet på 15 milj. kr. till inköp av tungt vatten för Marviken. För detta ändamål kommer emellertid nämnda belopp ingalunda att räcka. För Marviken erfordras nämligen enligt uppgifter en kvantitet av 186 ton tungt vatten, vilket med ett pris f. n. på 200 kr. per liter belöper sig till en kostnad av i runt tal 40 milj. kr. under nämnda budgetår. Tyvärr måste emellertid alltjämt bedömas såsom synnerligen ovisst, huruvida anläggningen kan komma att godkännas för igångkörning detta år. Tveksamheten hänför sig såväl till tekniska värderingar, trots att överhettningssmetoden inte redan från starten beräknas kunna komma i bruk, som till säkerhetssynpunkter. Under sådana förhållanden synes det med hänsyn till knappheten på kapitalmarknaden vara i hög grad angeläget att icke oundgängliga inköp av denna storleksordning kan få ifrågakomma förrän atomenergidelegationen lämnats tillfredsställande garantier att anläggningen är godtagbar beträffande både säkerheten och den tekniska funk-

tionsdugligheten. Det synes lämpligt och riktigt att riksdagen i detta avseende gör särskilt uttalande.

Under åberopande av det anförda hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av statsverkspropositionen bilaga 12, punkt F 2 atomenergiverksamhet inom AB Atomenergi

- a) anvisar ett reservationsanslag av 82 milj. kr.,
- b) till övergångskostnader för avveckling av driften vid uranverket i Ranstad anvisar 3,4 milj. kr.,
- c) uttalar att anslag för tungt vatten till anläggningen vid Marviken bör anvisas först sedan tillfredsställande garantier lämnats atomenergidelegationen att anläggningen är godtagbar beträffande både säkerheten och den tekniska funktionsdugligheten.

Stockholm den 26 januari 1967

Manne Ståhl (fp)
